ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Пономаренка Вадима Миколайовича «Нематодіроз великої рогатої худоби (фауна, поширення, діагностика та заходи боротьби)», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 Ветеринарія за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина

Актуальність теми дисертації. Скотарство представляє собою одну із найважливіших галузей тваринництва, завдяки якому людство забезпечується цінними продуктами споживання, такими як молоко та м'ясо, сировиною для харчової й фармацевтичної промисловості, органічним добривом.

Нематодіроз великої рогатої худоби є одним з поширених нематодозних захворювань з-поміж стронгілідозів травного тракту тварин у різних природно-кліматичних зонах світу. В окремих регіонах зараженість жуйних тварин нематодірусами сягає 100 %. Інвазія призводить до значних економічних збитків у галузі тваринництва, внаслідок зниження продуктивності великої рогатої худоби, якості одержаної продукції, яловості маточного поголів'я, затримки росту та розвитку молодняку. Нерідко реєструється його загибель. Водночас, у доступній літературі вкрай обмаль повідомлень щодо поширення нематодірозу серед великої рогатої худоби на території України.

Дослідження вчених вказують, що значне поширення нематодірозу серед жуйних тварин обумовлено циклом розвитку збудників та тривалим терміном виживання їх на екзогенних стадіях розвитку у довкіллі. Інвазування дефінітивних хазяїв відбувається переважно пасивно, аліментарним шляхом при заковтуванні інвазійної личинки третьої стадії, де температурний фактор значно впливає на їх виживання у довкіллі.

З метою виявлення інвазованих тварин важливим є своєчасне і точне діагностування, де з безлічі лабораторних методів дослідження є гельмінтоовоскопічні, ефективність яких значно різниться. Причому, останнім часом науковці випробують, удосконалюють та адаптують способи копроовоскопії, які є простими у виконанні, покращують чутливість до тих чи інших паразитів. Тому, визначення діагностичної ефективності та удосконалення вже існуючих методів копроовоскопії за нематодірозу великої рогатої худоби є актуальним напрямом досліджень.

Для лікувально-профілактичних заходів за нематодірозу жуйних тварин на ринку ветеринарних препаратів запропоновані різноманітні антигельмінтні препарати різного хімічного складу. Водночас, їх ефективність, згідно даних науковців, може бути низькою у зв'язку з появою резистентних популяцій нематод. Тому, актуальним є випробування ефективності сучасних антигельмінтиків за нематодірозу великої рогатої худоби у виробничих умовах.

Невід'ємною складовою ефективної боротьби з гельмінтозами жуйних тварин є проведення профілактичних заходів, спрямованих на недопущення проникнення паразитів до організму сприйнятливих тварин, їх знищення у довкіллі, що дозволяє попередити виникнення спалахів інвазії та обмежити

можливість їх поширення. Незважаючи на доступні у науковій літературі дослідження щодо пошуку та застосування дезінвазійних засобів, питання ефективного знищення пропагативних стадій розвитку яєць і личинок збудників нематодірозу великої рогатої худоби у зовнішньому середовищі залишається актуальним.

У зв'язку з цим, актуальним є дослідження видового складу, поширення, особливостей екзогенного розвитку, методів зажиттєвої діагностики та лікувально-профілактичних заходів за нематодірозу великої рогатої худоби в окремих регіонах України.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри. Дисертаційна робота виконана згідно з планом ініціативних науково-дослідних тем кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи факультету ветеринарної медицини Полтавського державного аграрного університету: «Моніторинг, впровадження удосконалених методів діагностики, лікування та профілактики інвазійних хвороб тварин» (номер державної реєстрації 0121U100644, 2021–2028 рр.); «Моніторинг та удосконалення засобів діагностики, лікування і профілактики заразних хвороб тварин і птиці» (номер державної реєстрації 0123U101067, 2023–2027 рр.).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Автором самостійно проведено аналіз першоджерел наукової літератури з напряму досліджень. Виконано відбір матеріалу та його дослідження за всіма методиками. Отримані результати статистично оброблені та узагальнені. Сформульовано висновки та практичні пропозиції виробництву. Вибір теми та напрямів досліджень дисертаційної роботи проведено спільно з науковим керівником. Низку виробничих і лабораторних експериментів дисертантом проведено спільно з науковцями, які є співавторами окремих публікацій, що включені до списку робіт, виконаних за темою дисертації.

Обсяг і структура роботи та її методичний рівень. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 127 сторінках комп'ютерного тексту і включає: вступ, огляд літератури, загальну методику та основні методи досліджень, результати дослідження, аналіз та узагальнення результатів дослідження, висновки, пропозиції виробництву. Робота ілюстрована 31 рисунком, 27 таблицями та містить 9 додатків. Список літератури містить 250 джерел, у тому числі 209 – латиницею.

Огляд літератури написаний автором логічно і послідовно. Зазначимо, що результати експериментів та висновки багатьох дослідників, що вивчали ці питання, ґрунтовно проаналізовані й лаконічно викладені. В кінці цього розділу автор надав висновки. Отже, огляд літератури викладений на достатньому науковому та методичному рівнях. Знання проблеми є важливою підставою того, що структура роботи, методичні підходи, експерименти і їх подальший аналіз взаємопов'язані та цілком обґрунтовані.

Дотримуючись методичної й логічної послідовності, дисертант розробив схеми проведення експериментальних досліджень на великій рогатій худобі. У цьому розділі описано основні методики досліджень, які є як сучасними, так і класичними. Це дало можливість автору отримати об'єктивний науковий матеріал. Проведено наступні дослідження: паразитологічні (морфометричні, копроовоскопічні, ідентифікація нематод, культивування in vitro, визначення екстенс- та інтенсефективності препаратів); епізоотологічні (визначення

екстенсивності та інтенсивності інвазії, вікової та сезонної динаміки); методи випробування й оцінки овоцидної і ларвоцидної ефективності хімічних засобів; статистичні, що сприяє глибокому розкриттю основних положень дисертації і свідчить про продуману концепцію роботи.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумніву. Обґрунтованість експериментальних даних підтверджується використанням сучасних методів досліджень, достатньою кількістю виконаних експериментів. Матеріали та методи досліджень, що використані здобувачем для вирішення поставлених завдань, відповідають меті роботи і дають можливість одержати обґрунтовані дані. Результати досліджень опрацьовані статистично, зведені у таблиці, узагальнені та детально опрацьовані.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації та її вірогідність підтверджується:

– високим методичним рівнем поставлених експериментів, логічністю та послідовністю виконання серій досліджень;

– достатньою для одержання вірогідних даних кількістю тварин, які були залучені до експериментів;

– математичною обробкою одержаних результатів, що дало можливість встановити їх вірогідність.

Отже, на основі вищенаведеного, робимо висновок, що ступінь достовірності й обґрунтованості отриманих результатів та запропонованих автором висновків і практичних рекомендацій, які випливають з результатів досліджень, є достатньо високим.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Отримано нові дані щодо поширення нематодірозу великої рогатої худоби та особливостей перебігу інвазії в умовах господарств Полтавської області. На обстеженій території у великої рогатої худоби виділено один вид нематодірусів – *Nematodirus spathiger* (Ransom, 1907).

Отримано нові дані щодо особливостей перебігу нематодірозу у складі мікстінвазій травного тракту великої рогатої худоби. З'ясовано, що *N. spathiger* у 53,1–57,9 % тварин реєструється в асоціації разом із *Strongyloides papillosus* (45,5 %), *Eimeria* spp. (44,1 %), *Ostertagia circumcincta* (36,4 %), *Trichuris skrjabini* (22,7 %).

Встановлено особливості вікової та сезонної динаміка за нематодірозу великої рогатої худоби. Найвищу інвазованість виявлено у телиць, старших 12-місячного віку (ЕІ – 17,1 %), а пік нематодірозної інвазії припадає на літній (ЕІ – 12,7 %) та осінній (ЕІ – 18,2 %) періоди року.

Випробувано та експериментально обґрунтовано високу ефективність та доцільність застосування запропонованого способу кількісної копроовоскопічної діагностики нематодірозу великої рогатої худоби.

Отримано нові дані щодо ефективності антигельмінтних препаратів вітчизняного виробництва за нематодірозу великої рогатої худоби. Доведено високий лікувальний ефект таблеток «Оксиклозанід-600» та порошку «Бравадозол 20 %» (екстенс- та інтенсефективність – 100,0 %).

Вперше в Україні визначена овоцидна та ларвоцидна ефективність сучасних дезінфектантів «Гермецид-ВС» і «Віросан» *відносно тест-культур яєць і личинок N. spathiger*, виділених від великої рогатої худоби.

Наукову новизну дисертаційної роботи підтверджено деклараційним патентом України на корисну модель: «Спосіб кількісного копроовоскопічного дослідження овець та великої рогатої худоби для виявлення яєць стронгілідного типу та яєць нематодірусів» № 159824 (2025 р.).

Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати розширюють та поглиблюють існуючі дані щодо: особливостей окремих аспектів біології збудників *N. spathiger*, поширення нематодірозу великої рогатої худоби, ефективності методів копроовоскопічної діагностики та заходів боротьби, а також можуть бути використані під час розробки та організації науково обґрунтованих моніторингових, лабораторно-*діагностичних та* протиепізоотичних заходів за нематодірозу великої рогатої худоби.

Матеріали дисертаційної роботи увійшли до «Рекомендацій з діагностики, заходів боротьби та профілактики за нематодірозу великої рогатої худоби», затверджених Нарадою Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області (протокол № 1 від 7 січня 2026 р.).

Результати експериментальних досліджень використовуються в науково-дослідній роботі та навчальному процесі на факультетах ветеринарної медицини закладів вищої освіти України: Полтавському державному аграрному університеті; Сумському національному аграрному університеті; Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С .З. Ґжицького; Дніпровському державному аграрно-економічному університеті; Одеському державному аграрному університеті.

Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 14 наукових праць, у тому числі: 1 стаття у науковому виданні, що включене до наукометричних баз даних Scopus, Web of Science, 3 статті у фахових наукових виданнях України категорії Б (всі одноосібно), 1 стаття у іноземному фаховому виданні, 7 тез доповідей на наукових конференціях, один патент України на корисну модель та одні методичні рекомендації.

Список праць, опубліковані за темою дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Публікації у виданнях, що включені до наукометричних баз даних Scopus, Web of Science Core Collection:

1. Yevstafieva V., **Ponomarenko V.,** Melnychuk V., Suprunenko K., Karysheva L., Nikiforova O., Krykunova V., Mezhenska N. Evaluation of effectiveness of disinfectants against exogenous stages of development of *Nematodirus spathiger* nematodes. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*. 2025. № 16 (3). e25127. doi:10.15421/0225127 ***(Web of Science, Scopus)*** *(Здобувач експериментальним шляхом визначив показники овоцидної та ларвоцидної ефективності дезінфектантів за нематодірозу великої рогатої худоби та підготував статтю до публікації).*

Публікації у фахових виданнях України категорії Б:

2. Ponomarenko V. Epizootological monitoring studies on the spread of nematodirosis of cattle in the territory of Poltava region. *Ukrainian Journal of Veterinary and Agricultural Sciences*. 2023. № 6 (3), P. 8–12. doi:10.32718/ujvas6-3.02

3. Пономаренко В. М. Ефективність сучасних способів копроовоскопії за нематодірозу великої рогатої худоби. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (1). С. 167–172. doi:10.31210/spi2024.27.01.28

4. Пономаренко В. М. Ефективність способу кількісної копроовоскопічної діагностики нематодірозу великої рогатої худоби. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (4). С. 166–170. doi:10.31210/spi2024.27.04.28

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

Пономаренко В. М., Євстаф'єва В. О., Мельничук В. В. Морфометрична характеристика яєць нематод *Nematodirus spathiger*, що паразитують у великої рогатої худоби. *Innovations and prospects in modern science. IX Міжнародна науково-практична конференція (28–30 серпня, 2023, Стокгольм, Швеція)*. Стокгольм, Швеція, 2023. С. 18–21. *(Здобувач визначив морфометричні параметри яєць нематод Nematodirus spathiger та підготував тези до публікації).*

Пономаренко В. М. Поширення нематодірозу великої рогатої худоби на території Лубенського району Полтавської області. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (15–16 лютого 2024, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 167–169.

Пономаренко В. М. Особливості перебігу нематодірозу в складі паразитозів травного тракту великої рогатої худоби у господарствах Лубенського району. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених. Матеріали II Всеукраїнської науково- практичної конференції (14-15 травня 2024, м. Полтава)*. Полтава, 2024. С. 99–101.

Пономаренко В. М., Євстаф'єва В. О. Поширення нематодірозу великої рогатої худоби на території Полтавського району. *Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 30-річчю заснування кафедри терапії імені професора П. І. Локеса (23-24 жовтня 2024, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 153–155. *(Здобувач визначив показники інвазованості великої рогатої худоби збудником нематодірозу у господарствах Полтавського району та підготував тези до публікації).*

9. Пономаренко В. Чутливість запропонованого способу лабораторної діагностики нематодірозу великої рогатої худоби. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (14–15 квітня 2025, м. Полтава)*. Полтава, 2025. С. 115–117.

Євстаф'єва В. О., **Пономаренко В. М.** Ефективність способу кількісної копроовоскопічної діагностики нематодірозу великої рогатої худоби. *Актуальні аспекти біології тварин, ветеринарної медицини та ветеринарно-санітарної експертизи. Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції*

викладачів і здобувачів вищої освіти, присвяченої 90-річчю кафедри фізіології, біохімії тварин і лабораторної діагностики (20–21 травня 2025, м. Дніпро). Дніпро, 2025. С. 71–72. *(Здобувач визначив ефективність способу кількісної копроовоскопічної діагностики нематодірозу великої рогатої худоби та підготував тези до публікації).*

11. Євстаф'єва В. О., **Пономаренко В. М.** Поширення та особливості перебігу нематодірозу великої рогатої худоби у господарствах Миргородського району Полтавської області. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (17–18 лютого 2026, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2026. С. 111–114. *(Здобувач дослідив особливості перебігу нематодірозу великої рогатої худоби у господарствах Миргородського району Полтавської області та підготував тези до публікації).*

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

12. Yevstafieva V., **Ponomarenko V,** Melnychuk V, Nagorna L., Petrenko M., Kravchenko S., Pishchalenko M., Korchan L., Titarenko O., Kharchenko V. Special aspects of exogenic development of *Nematodirus spathiger* (Nematoda, Molineidae) at daily tempreture ranges. *Iraqi Journal of Veterinary Sciences*. 2026. № 40 (2). P. 235–247. doi:10.33899/ijvs.2025.166648.4591 *(Здобувач в умовах лабораторії визначив вплив температури на ембріональний та постембріональний розвиток нематод N. spathiger та підготував статтю до публікації).*

13. Євстаф'єва В. О., **Пономаренко В. М.,** Натяглий О. М., Мельничук В. В., Гудзь Н. В. Спосіб кількісного копроовоскопічного дослідження овець та великої рогатої худоби для виявлення яєць стронгілідного типу та яєць нематодірусів: пат. № 159824, Україна: (51) МПК G01N1/00 G01N33/50 u 2024 05782; заявл. 16.12.2024 ; опубл. 09.07.2025. Бюл. № 28. 5 с. *(Здобувач експериментально обґрунтував ефективність способу кількісного копроовоскопічного дослідження великої рогатої худоби для виявлення яєць нематодірусів).*

14. **Пономаренко В. М.**, Євстаф'єва В. О., Мельничук В. В. Рекомендації з діагностики, заходів боротьби та профілактики за нематодірозу великої рогатої худоби. Полтава ПДАУ, 2026. 30 с. *(Здобувач проаналізував доступні літературні дані, провів експериментальні дослідження та підготував матеріали для методичних рекомендацій).*

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень. Експериментальна частина роботи проводилась з урахуванням «Загальних етичних принципів експериментів на тваринах», схвалених на Національному конгресі з біоетики (Київ, 2001) із дотриманням міжнародних вимог Європейської конвенції «Про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей» (Страсбург, 1986) (висновки біоетичної експертизи від 07.09.2023 р. протокол № 4; від 29.06.2026 р. протокол № 2 А/ІІ).

Дотримання принципів академічної доброчесності. У представленій дисертаційній роботі не виявлено академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Дисертація є завершеною науковою роботою, а одержані

результати, важливі для науковців з паразитології, біології та мають практичне значення для фахівців з ветеринарної медицини.

Робота виконана повністю самостійно без залучення технологій ШІ. Наукові положення, результати, емпіричні дані та висновки є виключно власним інтелектуальним внеском здобувача.

Висновок

Дисертаційна робота Пономаренка Вадима Миколайовича на тему: «Нематодіроз великої рогатої худоби (фауна, поширення, діагностика та заходи боротьби)» оформлена згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та МОН України від 31.05.2019 № 759 (зі змінам і доповненнями), є завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю обраної теми, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів, рівнем і обсягом виконаних досліджень, повністю відповідає вимогам, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінам і доповненнями), і рекомендована до проведення публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 Ветеринарія за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина.

Рішення прийняте відкритим голосуванням:
за – 19
проти – 0
утримались – 0.

Голова засідання:
доктор ветеринарних наук, професор,
професор кафедри інфекційної патології,
гігієни, санітарії та біобезпеки
Полтавського державного
аграрного університету Андрій ЗАМАЗІЙ

Секретар засідання:
доктор філософії, завідувач навчально-наукової
лабораторії кафедри паразитології та
ветинарно-санітарної експертизи
Полтавського державного
аграрного університету Олександр ДОЛГІН

«10» вересня 2026 р.